

Täysistunto

Tiistai 23.4.2024 klo 14.00—1.58

3. Hallituksen esitys eduskunnalle kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen liitteessä olevan kalastussäännön korvaamisesta uudella kalastussäännöllä tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 9/2024 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 3/2024 vp

Osittain ainoa, osittain toinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Osittain ainoaan, osittain toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Ensin päätetään maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön MmVM 3/2024 vp pohjalta ainoassa käsittelyssä sopimuksesta ja sitten toisessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. — Keskustelu alkaa. Edustaja Skinnari poissa. — Edustaja Malm.

Keskustelu

1.42 Niina Malm sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys ja sopimus houkuttelee puhumaan siitä, kuinka tärkeää on ottaa huomioon myös tulevaisuudessa se, että vaikka hetkittäin joudutaan kalakantoja suojelemaan, niin tulevaisuudessa se kantaa hedelmää.

Meillä Imatralla 2000-luvun, 2010-luvun aikana, rakennettiin kaupunkipuro, jota vitsieniekat kutsuivat myös turhapuroksi — koska vieressä virtaa vuoksi, niin minkä takia tällaisia pieniä puroja täytyy kaupunkiin rakentaa. No syy oli vuoksen taimen. Tämä vuoksen taimen oli elänyt Imatralla käytännössä sellaisessa pikkuruisessa ojassa, jossa joskus oli vettä ja joskus ei, ja sinnitellyt siellä siis yli 80 vuoden ajan, siitä asti, kun vuokseen oli ensimmäiset padot rakennettu. Kun sitten kaupunginvaltuustossa heräsi yhteisesti tavoite siitä, että vuoksen taimen on sellainen, jonka täytyy olla myös tulevaisuudessa vuoksessa elävä laji, syntyiikin ensimmäinen kuivalle maalle rakennettu ekosysteemi, joka itsessään sitten on tuottanut tulosta. Nyt sitä entistä leikkisästi turhapuroksi kutsuttua kaupunkipuroa voidaan kutsua lastentarhaksi. Siellä taimenkannat elävät, poikaset kaksi vuotta, ja sen jälkeen siirtyvät sitten elämässään eteenpäin. Ei ollut siis kyse siitä, että olisi menty ojasta allikkoon vaan mentiin kohti vuoksen taimenen elvytystä. Se itsessään oli jo sukupuuttoon kuoleva laji.

Tästä syystä sitten toivon tietenkin, että myös Tenojoella tällä hetkellä pystytään tekemään toimia, jotka mahdollistavat kalastuksen ja kalakannat tulevaisuudessa, koska meillä on tässäkin salissa useasti puhuttu siitä, kuinka tärkeää on se, että meillä on kalateitä ja meillä myös tulevaisuudessa kalastus on mahdollista. Kalastukseen Suomessa on tunnetus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 40/2024 vp

ti liittynyt myös vahvoja kalastusmatkailuun liittyviä elementtejä, mutta jotta kalastusmatkailua voi olla, niin täytyy olla myös niitä toimia, että se matkailu kannattaa.

Mutta tässä, puheenjohtaja, näin lyhkäisesti kannustukseni siihen, että kalakannoista kannattaa huolehtia, jotta niitä on myös tulevaisuudessa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

1.45 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kun katson tätä salia, niin olen huomaavinani sen, että olen ainoa maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsen, joten koen velvollisuudeksi sanoa muutaman sanasen tästä tärkeästä asiasta.

Edustaja Malm kyllä hyvin avasikin sitä problematiikkaa, mikä tähän kalastussopimukseen Norjan kanssa liittyy. Kyseessä on nimenomaan lähtökohtaisesti se ajatus, että lohikannan tulevaisuus pitää turvata, ja siinä on tapahtunut näitten lähivuosien aikana jos ei nyt heikkenemistä niin ei ainakaan parantumistakaan, joten tämä sopimuksen jatkaminenhan on iso edellytys ja tarpeen.

No sitten kun puhutaan tästä sopimuksesta, niin tietysti keskeinen asia on tämä lohikanta ja sen tulevaisuus. Mutta kuten valiokunnassa sain hyvin lisätietoa — nyt kyllä kehun, vaikka edustaja ei ole paikalla, mutta edustaja Eestilä aivan loistavasti valiokunnassa avasi tätä asiaa nimenomaan siitä näkökulmasta, mikä on muutakin kuin pelkkä lohikannan turvaaminen — että siinä on nimenomaan juridiikasta kyse, siinä on kyse omaisuudesta, omaisuudensuojasta, kalastusoikeudesta. Ja se liittyy nimenomaan siihen, että sillä alueella asuvat henkilöt ovat tietyllä tavalla ja paremmin oikeutettuja kuin muut henkilöt. Siinä on kyse saamelaisista, ja sitten siinä on kyse myös henkilöistä, jotka omistavat kiinteistöjä sillä alueella, vaikka eivät asu siellä — heilläkin on omat mahdollisuutensa sen kalastuksen suhteen. Elikkä tässä asiassa on monta tällaista näkökulmaa kokonaisuudessaan.

Valiokunta oli tässä asiassa mietinnön suhteen tietysti yksimielinen, ja nimenomaan, kuten totesin, edustaja Eestilä oli vaikuttamassa merkittävästi siihen, että sinne tuli sitten niitä kirjauksia osaltaan tukemaan sitä näkökulmaa ja sitä haastetta, mikä tähän koko asiaan sitten liittyy. Eli kyse on muustakin kuin pelkästä lohikannasta ja sen lohen turvaamisesta. Kyse on nimenomaan isommassa kuvassa tällaisesta juridiikasta, joka liittyy sitten oikeuksiin, ihan puhutaan ihmisoikeuksista ja saamelaisista. Sitten puhutaan tietysti siellä alueella asuvien ihmisten oikeuksista ja sitten, kuten tuossa jo totesin, vielä siitä, että niillä, joilla on kiinteistöjä sillä alueella, on omat oikeutensa.

Elikkä tässä on tällainen iso problematiikka. Ja kuten olemme nähneet aiempina vuosina, tämä on ollut aika haasteellinen asia siltä osin, että on todettu se, että ilmeisesti on niin, että tähän sopimukseen, on se minkä kaltainen tahansa, kaikki osapuolet eivät kuitenkaan ole sitten lopulta ihan tyytyväisiä. Elikkä sekin kuvastaa tämän koko asian sitä tiettyä haastetta.

Mutta tämän tässä halusin vielä sanoa maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenenä liittyen tähän pykälään. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kyllönen.

1.48 Merja Kyllönen vas: Arvoisa rouva puhemies! Koska meidän varsinainen maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsen on matkoilla, niin Kyllönen matkustaa tässä nyt sitten toiseen maailmaan. [Krista Kiuru nauraa] — Älkää nyt, ex-ministeri Kiuru, siellä naurako.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 40/2024 vp

Olen valtiovarainvaliokunnan maatalousjaoston ex-jäsen. [Naurua] Tämähän on minulle erittäin tuttua, kun täällä on tarpeeksi pitkään jo ollut kaikissa jaostoissa ja valiokunnissa. [Aki Lindén: Farmi-ohjelman päättähti!] — Nimenomaan, ojankaivajien kruunaamaton kuningatar.

No, tämä on pitkäaikainen proseduuri; tämä Tenojoki-asia ja kalastuksen sääntely on ollut todella kauan prosessissa. Se, että saadaan kokonaisuus vastaamaan Tenon vesistön kalakantoja ja muun toimintaympäristön nykytilaa, on aika iso juttu, ja tietysti se kalakannan elvyttäminen on sen kaiken toiminnan taustalla. Mutta ehkä se asia, mikä meille voi olla siinä aikaa vieras, liittyy tähän Tenon saamelaisen kalastuskulttuurin turvaamiseen ja sen jatkon varmistamiseen. Tavallaan ne voimakkaat kalastusrajoitukset väistämättä vaikuttavat siihen, millä tavalla ihmiset siellä alkuperäiskansan osalta pystyvät kalastamaan. Pidän sitä erittäin arvokkaana, että maa- ja metsätalousvaliokunta on ottanut siihen hyvin tiukan linjan ja lähtenyt siitä, että selvitetään ne toimet ja konstit, millä pystytään tätä kokonaisuutta oikeasti hallitsemaan niin, että kalakannat elpyvät mutta sitten alkuperäiskansallamme, saamelaisilla, on oikeus ja se säilyy sitten myöskin jatkossa.

Ikuisesti muistan sen kyttyrälohiopetuksen, mikä meillä oli jaostossa aikanaan, ja tähän vieraslajileviämiseen on minun mielestäni erittäin tärkeää puuttua. Ne kyttyrälohen pyyntiä koskevat kalastusmääräykset ovat kyllä erityisen tärkeitä, ettei käy niin, että tämä ikävä vieraslaji valtaa sitten kokonaan alan ja meillä ei sitten sitä perinteistä Tenon kalakantaa siellä enää olekaan. Ehkä tämä kutemaan pääsevien emokalojen määrä on toki se olennaisin juttu, että saadaan ne lohikannat siellä sitten elpymään, mutta ehkä just on tärkeä se ajatus siitä, että lohenkalastuksen avaamisen tavoitteena haetaan myöskin tällaisia vähiten haittaavia vaihtoehtoja, kun viittasin siihen, että pitää pystyä turvaamaan myöskin saamelaisten oikeudet kalastuksen näkökulmasta. Toki siellä on myöskin kalastusmatkailuun liittyvää merkittävää elinkeinoa, ja ymmärrän sen paineen, mikä sillä puolella alueella on.

Sitten tässä kokonaisuudessa on ollut myöskin tällainen poikkeus kalastussäännön määräyksistä opetuskalastusta ja kulttuuritapahtumia varten, ja toki sillä alueella näillä asioilla on ollut hyvin tärkeä merkitys. Kalastusmatkailun osalta tähän kalastussääntöön on nyt lisätty myöskin tällainen matkailijoille tarkoitettu lupa muiden kalalajien kuin lohen kalastukseen sekä tähän liittyen määritetty myöskin erityisiä kalastuspaikkoja meritaimenen kalastukseen.

Mainitsinkin siitä valiokunnan mielestäni hyvästä ja tiukasta linjauksesta, että otetaan tavallaan laajempaa ohjausta, niin kuin eduskunnan rooliin kuuluukin, suhteessa ministeriöön ja määritellään sitten sitä kokonaislinjausta niin, että pystytään oikeasti turvaamaan sekä kalastusmatkailun mahdollisuudet että ennen kaikkea ne saamelaisten oikeudet. Oikeastaan tämä Norjan ja Suomen välinen kalastussopimus on ollut sellainen pitkän aikavälin prosessi, ja varmasti kummallakin maalla on omat vaikutuksensa ja kummallakin maalla omat intohimonsa siinä, mutta on hyvä, että on löydetty semmoinen yhteinen näkemys kuitenkin siitä, millä tavalla sellaisten perussäännösten pohjalta pystytään jatkossa eteneään.

Perustuslakivaliokunta antoi maa- ja metsätalousvaliokunnalle lausunnossaan hyvin painokkaan kannanoton siitä, että maa- ja metsätalousvaliokunnan on selvitettävä mahdollisuuksia sellaisiin toimenpiteisiin, joilla lohikantaa voitaisiin suojella ja elvyttää saamelaisten perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaisiin oikeuksiin vähemmän puuttuvalla tavalla sääntelyn tavoitteita vaarantamatta. Pidän sitä erittäin arvokkaana, että valiokunta on ot-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 40/2024 vp

tanut tähän tiukan lausuman ja yksityiskohtaisissa perusteluissa on analysoitu tätä kokonaisuutta sitten kattavammin.

Minulle ehkä uutena asiana tuli tämä perustuslakivaliokunnan aika vahvakin analyysi valtioneuvoston suuntaan siitä, että kalastuskieltoja ja kalastuksen voimakkaiden rajoitusten vaikutuksia tulisi seurata tarkasti ja mahdollisiin epäkohtiin puuttua myös siltä osin, miten katsotaan tämä kalastusoikeuden haltijoiden yhdenvertainen kohtelu. Tältä osalta sitä kritiikkiä on tullut niin ulkopaikkakuntalaisilta, kalastusoikeuden haltijoilta, alueen matkailuyrityksiltä kuin myöskin kalastusmatkailijoiden edustajilta. Tämmöiset kalastuksen porrastamista koskevat määräykset on todettu varsin monimutkaisiksi, ja niitten vaikutukset ovat olleet ennakoimattomia. Sen takia on tärkeää, että myöskin tämä kokonaisuus tulee seurannan alle ja arvioidaan sitten näitä mahdollisia epäkohtia ja puututaan sitten tarvittaessa käynnistämällä uudet neuvottelut norjalaisten kanssa.

Erittäin tärkeitä työtä, ja pidän kyllä suurella arvossa sitä, että maa- ja metsätalousvaliokunta on ottanut tässä niin selkeän ja tiukan linjan. — Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen vielä.

1.55 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tässä kun ilta on pitkällä ja itse asiassa ollaan jo yön puolella, niin ehkä unohdin tuossa todeta vielä maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenenä liittyen tähän Tornio-kohtaan — kun edustaja Kyllönen hyvin muistutti minua tästä kyttyrälohiasiaasta — että mietinnössähän on todettu hyvin vahvasti se, että siellä puhutaan kuitenkin, oliko, yli sadantuhannen yksilön määrästä, mikä tietysti vaikuttaa sitten koko lohikannan kehitykseen hyvin haitallisesti, koska kyseessä on haittalaji. Ja sitten toki se vaikuttaa myös siihen ravinnonsaantiin ja koko kehitykseen sen lohikannan osalta. Oli hyvä, että edustaja Kyllönen muistutti tämän kyttyrälohen vaikutuksesta, koska mietinnössähän otettiin tähän maa- ja metsätalousvaliokunnassa hyvin vahva kanta siltä osin, niin kuin kuuluukin. Elikkä siis tämä kalastusrajoitus koskee lohikantoja, mutta tämä kyttyrälohi on kuitenkin huomioitu sillä tavalla, että sen vähentäminen ja poistaminen haittalajina on tietysti tärkeää tämän muun lohikannan elpymisen suhteen. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksessä HE 9/2024 vp tarkoitetun sopimuksen. Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen 9/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Sopimuksen ainoa ja lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset. Asian käsittely päättyi.